

Kap 93 : Prinsessan Birgitta (f. 1937).

Prinsessan Birgitta Ingeborg Alice av Sverige, ”Tuss” bland vänner, föddes den 19 januari 1937 på Haga slott. Hennes far var prins Gustaf Adolf av Sverige (1906-1947). Hennes mor var prinsessan Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha (1932-1972). Den 25 & 30 maj 1961 gifte hon sig med Johann Georg von Hohenzollern-Sigmaringen (1961–2016), fil dr, museichef & släktöverhuvud, och fick med honom 1962-1966 tre barn. Eftersom ”Hansi” enligt de Gotha var ett tillåtet parti fick Birgitta behålla sin prinsesstitel.

Litteraturen om Birgitta består av kortbiografier (Holmgren red. 1968; Elgklou 1978: ss. 216-217; Ohlmarks 1979: ss. 138-139; Skott 1996: ss. 293-296; Lindqvist 2010: ss. 142-144; Norlin 2015: ss. 275-276) & en mängd tidningsartiklar. Se även kapitel 101 om Hagasessorna. Hon har skrivit sina memoarer (Birgitta & König 1997).

*

Birgitta gick i slottsskolan fyra år fram till 1950 och därefter i Franska skolan där hon tog sin slutexamen 1954. Sedan var det ett halvt års vistelse på en schweizisk finishing school för societsdebutanter ”Clos des Abeilles” där hon studerade franska, tyska, hemkunskap och teckning och erhöll nödvändig polityr genom att frotera sig med miljonärsdöttrar. Hon gick upp ganska så mycket i vikt där (10 kilo på sex månader!) och bantade hårt vid hemkomsten. En del av viktminskningen var vätskebrist. Det slutade med att hon fick vätskas upp med injektioner.

Birgitta kom aldrig till Franska skolan utan sin guvernant, Ingrid Björnberg, hovdamen Maj Vicander eller något annat förkläde. Hon och de övriga kungabarnen inklusive Carl Gustaf hämtades under lunchrasten med bil för att äta mat hemma och träffa Sibylla som åt sen frukost. Carl Gustaf kommenterade långt efteråt att Sibylla var en riktig ”kycklingmamma”. Maten stod framdukad kl 11-13 eftersom barnens schema varierade. Deras engelska guvernant satt med. Kanske för att dämpa känslorna för det gick alltid livligt till. Birgitta gjorde framstötat att få åka spårvagn men det ansågs inte passande. En del lunchraster måste det dock ha blivit eftersom Birgitta i sina memoarer berättar om hur flickorna bytte smörgåsar med varandra. Klasskamraterna tyckte det kungliga pålägget var spännande. Birgitta tyckte det var spännande med limpskivor och prickig korv.

Till jul- och sommarloven kom pojkarna från Lundsberg och Sigtuna internatskolor in till stan och deltog i festerna. Dessa formaliserades allt mer under sluttiden i skolan. Fick man ett inbjudningskort med tiden 19:25 betydde det att prinsessan Birgitta anlände 19:30. Flickorna knixade för henne som konvensansen krävde men stämningen lättade snabbt. Något duande var det dock aldrig fråga om. I början hade Birgitta och Desirée varsin dansklubb men de följde alltid med på varandras danser så klubbarna slogs ihop. Man ambulerade mellan deltagarnas våningar. Det fick inte ”vråkas”. Det var grillkorv, läskedrycker eller saftbål och grammofonmusik. Danslärare var Holger Rosenqvist. Sessorna tränade även balett för Brita Geijerstam.

Läsåret 1955/56 gick Birgitta på Märthaskolan för att lära sig sömnad och tillskärning och två gånger i veckan på Borgarskolan för att bättra på sin engelska. Hon tog också körkort. 1956 kom hon in som extraelev på utbildningen till gymnastikdirektör vid Gymnastikhögskolan (GCI). Utbildningen där var tvåårig. För att få ut examen krävdes gymnasiekompetens i matematik, fysik och kemi som hon hade valt bort men nu var tvungen att läsa in. Den fysiska

formen var heller inte så bra. Hon tränade intensivt. Första året på GCI blev således mycket hektiskt. Birgitta hade från början tänkt sig bli sjukgymnast men det skulle innebära att ge främmande människor massage vilket Gustaf VI och Sibylla ansåg otänkbart. ”Frisklinjen” gick däremot bra. Frågvisa journalister som ville veta varför denna ansträngning avspisades med ”Om det blir republik har jag ett borgerligt yrke som gymnastikdirektör att falla tillbaka på.”¹ I utbildningen ingick att ta skepparexamen och att bekanta sig med olika idrotter. Carl Gustaf insisterade på att följa med på boxningsmatchen mellan Ingemar Johansson och Henry Cooper på Johanneshov. Det blev en blodig affär som Birgitta försökte förklara bort med att det var lingonsylt i handskarna.

Birgitta slutade som 4:a i en klass av 28. 1958 praktiserade hon som gymnastiklärarinna på Broms skola för att få ut legitimationen. På lagstiftningen fick hon inte kvittera ut någon lön för arbetet. Eleverna var mycket uppspelta över att ha en riktig prinsessa som lärare och ordningen var sisådär. Birgitta kontrade med hård regim: Eleverna var antingen för upptagna av gymnastiken eller för trötta av den för att bråka under hennes lektioner. Det gick rykten om att hon hade en kärlekshistoria. Den utvalde var klasskamraten och ishockeyspelaren Sven ”Tumba” Johansson som även han hade kommit in som extraelev. Förhållandet startade sista terminen och pågick 1.5 år.

Genom åren har jag fått samma fråga tusen miljoner gånger: ”Hörru, hände det något mellan dig och prinsessan Birgitta, egentligen?” För första gången ska jag berätta och jag gör det med prinsessans tillstånd. Faktum är att jag ringde upp henne innan jag skrev det här och frågade henne om jag skulle berätta. Hon hade ingenting emot det, och hon har noggrant läst igenom det kommande och godkänt det. Jag inleder med prinsessans egna korta version. Så här ser hon tillbaka på vår kärlekshistoria:

”Sven Tumba var min första kärlek. Han var liksom jag mycket intresserad av idrott. Det var väl inte så konstigt i ungdomens dagar att man fattade tycke för varandra. Sven var för mig en charmig, kul och humoristisk kille, som jag i ungdomlig yra föll pladask för. Jag var inte van vid att i mina kretsar bli så intensivt uppvaktad som jag blev på ett så naturligt och chosofritt sätt. Därför är jag och ”Nenne” och hela hans familj fortfarande mycket goda vänner. Golfen är i dag en gemensam nämnare.”

Svaret på den inledande frågan är alltså: JA! Vi var varmt och djupt förälskade i varandra. Dessutom var det faktiskt så att jag var hennes första kille.

...

Säkert är det många som undrar hur det är att vara tillsammans med en riktig prinsessa. En sak är klar – det är inte lätt! Men å andra sidan väldigt kul... och spännande! I vanliga fall kan man ta sin käresta i handen och vandra ut i naturen eller vart man önskar. Med en prinsessa är det annorlunda, mycket annorlunda. Allt man gör tillsammans måste ske i smyg. Det kräver list, och ibland även en god portion tur för att man inte ska bli avslöjad. Grundstrategin för att träffas var enkel. Den gick ut på att prinsessan, eller ”Sonja”, blev skjutsad av sin privatchaufför - som hette Alvergård om jag inte minns fel – till en väninna för att plugga. Hos väninnan hämtade jag upp Sonja, och sedan åkte vi till en lånad lägenhet eller något annat ställe där vi kunde umgås ogenerat och ostört. Vad vi gjorde? Precis det som ungdomar alltid har gjort när kärleken slår till och känslorna svallar. Det är inget konstigt med det. Även prinsessor och kända idrottsmän är ju i grunden vanliga människor. ... Så

¹ Sibyllas familj, del 3. Prinsessan Birgitta. Året Runt, 1960:37.

småningom svalnade våra känslor. Det var svåra omständigheter med en massa hysch-hysch och hemlighetsmakeri, och det var inte lätt för någon av oss.²

I sina memoarer redovisar Birgitta en egendomlig episod med Expressenjournalisten Gösta Ollén. Denne trängde sig helt sonika in i hennes våning och gick runt och letade i rummen och t o m i garderoberna efter ”Tumba”. Detta verkar integritetskränkande i överkant men kvinnor och barn – även kungliga sådana – fick tydligen denna tid finna sig i lite av varje.

1960 vann Birgitta lag-SM i florett. Därefter var hon i München för att bättra på sin tyska och träffade då sin blivande man prins Johan Georg av Hohenzollern-Sigmaringen (”Hansi” bland vänner). Familjen var detroniserad sedan 1918 men fortfarande förmögen. De gifte sig 1961. Det blev både en svensk och en tysk ceremoni. Carl Gustaf var marskalk. Trots titeln får nog Hansi betraktas som borgerlig. Även prinsessan Astrid av Norge gifte sig borgerligt vid denna tid. Arbeiderbladet (s) i Oslo kallade det för ”prinsessrevolutionen”. Birgitta påstod långt efteråt att hon hellre gift sig med sin ”drömman” från Romolympiaden augusti/september 1960 men att Hansi var ett lämpligare parti.

Efter giftermålet försökte Birgitta anpassa sig till tillvaron som hemmafru vilket inte gick så bra. ”Det är Hansi som faller de avgörande orden – traditionen inom den Hohenzollerska ätten säger att mannens vilja är lag. Birgitta vill roa sig men han säger nej.”³ Hon inledde förbindelser, arbetade som modell, gav ut en grammofonskiva för motionsgymnastik, gjorde reklam för ett magnetiskt armband som skulle vara bra för hälsan, skrev sina memoarer m m. Uppväxten sammanfattade hon som att ”vi skulle vara som alla andra barn, men kungliga”:

Det var en minst sagt prövande upplevelse för mig att börja bland andra barn i Franska skolan. Men så småningom övervann mitt goda andliga läkkött chockverkningarna, det gick bättre och bättre och till slut trivdes jag utmärkt i den nya miljön. För andra barn är skolan ett tvång, för oss prinsessor innebar den ju motsatsen. En ny sorts självständighet, ett ökat oberoende, en något mindre kringkuren rörelsefrihet.

...

Lärarynnorna har också berättat om ett annat problem : det hände att de flickor i klassen som jag kom att bli särskilt god vän med och som bjöds hem till Slottet, visade tendenser att känna sig märkvärdiga och rentav sätta sig på de andra. Inte begrep jag något av detta på den tiden, men dunkelt föresvävade det mig naturligtvis att jag borde fördela gracerna.

...

Vägen mellan Slottet och skolan fick vi aldrig gå till fots, utan vi blev körda både dit och hem i en av hovets bilar. Naturligtvis var detta, för att använda min dåtida vokabulär, urvisset, men vi fann oss som vanligt utan större protester i arrangemanget. Särskilt tråkigt var det att aldrig få gå ut och strosa på gatorna med sina klasskamrater efter skolan, aldrig få gå hem till goda vänner och dricka te.

Och än värre kändes det när jag kom upp i den ålder då de andra flickorna började gå ut och dra på Strandvägen med pojkar på eftermiddagarna.

...

Ungefär i de åren började jag överhuvudtaget fundera över mig själv och mitt eventuella egenvärde. Jag överraskade mig med att undra om mina kamrater tyckte om mig och om mina kavaljerer gillade mig för att jag var den jag var eller om de sökte mitt sällskap för att jag var prinsessa.

² Johansson 1995.

³ Husmodern, 1968:20.

När de tankarna först dök upp i min hjärna var det en otäck sensation – och ännu i dag tycker jag det är hemskt när jag grips av det tvivlet. Jag blir lätt misstänksam och stingslig när folk, ursäkta uttrycket, larvar sig bara för att de vet vem man är. När de inte är sig själva utan blir onaturliga och tillgjorda bara för att jag råkar vara prinsessa.

...

Jag måste erkänna att det alltid funnits ett visst avstånd mellan andra människor och mig. Min uppfostran och min medvetenhet om vem jag var gjorde mig reserverad. Det fanns helt enkelt ingen jag vågade lita på helt och hållet.⁴

*

1980 öppnade Birgitta en affär för barnkläder & sportmode och höll sig i form med skidor & cykling. 1989 lanserade hon sitt magnetiska armband, vilket inte gick så bra. Hon har också lanserat golfklubbor & annat. Hennes äktenskap fallerade & paret separerade 1990 men skilde sig inte. Birgitta flyttade till Mallorca där hon ägnade sig åt sport & umgänge: Förmiddagen golf en eller två rundor, eftermiddagen TV om hästar & tennis, kvällen middag med grannarna. 1997 skrev hon sina memoarer.

⁴ Anita Lagercrantz. Intervju med prinsessan Birgitta. Vecko Journalen, 1964:11-17; [Prinsessan] Birgitta & König 1997.